

Liberalizácia na vnútornom trhu s energiou – súvislosti a dopady

**RNDr. Milan Dubnička, CSc.,
riaditeľ odboru palív a energetiky
Ministerstvo hospodárstva SR**

**Vnútorný trh s energiou na Slovensku po novom
Horný Smokovec 29. – 30. 10. 2012**

Zmena centrálného riadenia na trhové, zmena štátneho vlastníctva na súkromné – privatizácia, generovali množstvo problémov aj v energetike:

- znárodňovaním súkromného majetku za centrálného riadenia boli odobrané vlastníkom majetku užívateľské práva (vlastnícke boli ponechané), ale štátne spoločnosti v súlade so zákonom nemali problém disponovať s majetkom - v energetike výstavba distribučných a prenosových sústav, resp. iných energetických zariadení - vznik vecného bremena

-
- štátne energetické podniky boli až do privatizácie dotované za komoditu (elektrina, plyn a teplo) zo štátneho rozpočtu - koncový spotrebiteľ, hlavne obyvateľstvo malo lacnú komoditu na úkor výrobcu
  - privatizácia zásadne zmenila vznikajúci trh v neprospech obyvateľa a navyiac nezohľadnila legitímne vecné bremená vlastníkov nehnuteľností – zásadný problém v súčasnosti

Predvstupové ambície Slovenska do EÚ deklasovali silný potenciál vývozu elektrickej energie – postupné odstavenie JE V1 (1995-1998). Stali sme sa dovozovou krajinou elektriny (strata cca 5 miliárd/rok Sk za reaktor) - výrazný nárast ceny elektriny

- trhové ambície a vstup Slovenska do EÚ generovali zrušenie dlhodobých zmlúv s Ruskom o dodávke plynu (ropy) za výhodné dampingové ceny - výrazný nárast cien plynu (ropy) a tepla
- týmito postupmi sa Slovensko priblížilo k trhu s energiami EÚ

Európsky trh s energiami začal byť konsolidovaný prijatím **Smernice Európskeho parlamentu a Rady 96/92/ES o spoločnej právnej úprave pre vnútorný trh s elektrickou energiou** - prispela v značnej miere k vytvoreniu vnútorného trhu s elektrickou energiou a **Smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/30/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s plynom**

- ide o prijatie tzv. I. energetického balíčka – tzv. účtovný unbundling
- oddelené účtovníctvo zvlášť pre dodávku, zvlášť pre distribúciu a zvlášť pre prepravu plynu / prenos elektriny - zabránenie krížovým dotáciám

Pozn. Pre plyn sa počítalo s tromi fázami otvárania trhu:

- rok 2000, kedy dostali právo na výber dodávateľa podnikatelia s ročnou spotrebou nad 25 mil. m³
- rok 2003 podnikatelia nad 15 mil. m³
- rok 2008 podnikatelia nad 5 mil. m³

Otváranie trhu sa neuskutočnilo **podľa I. balíčka**, ktorý nespĺňal požiadavky hospodárskej súťaže, nediskriminačný prístup do sietí, oddelenie právnych subjektov vertikálnej štruktúry podnikov - liberalizovaný trh.

-
- Na zasadnutí Európskej rady - Lisabon 2000 sa rozhodlo o urýchlenom prijatí takých opatrení, aby vnútorný trh s elektrinou a plynom bol plne liberalizovaný. Európska komisia v roku 2003 prijala **II. Liberalizačný balíček trhu s plynom - Smernica 2003/55/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s plynom a Nariadenie č. 1775/2005/ES o podmienkach prístupu do prepravných sietí pre zemný plyn, pre trh s elektrinou - Smernica 2003/54/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a Nariadenie č. 1228/2005/ES o podmienkach prístupu do siete pre cezhraničné výmeny elektrickej energie.**

-
- Smernice v porovnaní s I. balíčkom išli ďalej aj **v unbundlingu**. Pre prenos, prepravu a distribúciu elektriny a plynu nariaďovali právny unbundling, t. j. zriadenie samostatných právnych osôb tak, aby boli oddelené jednotlivé aktivity v dodávateľských činnostiach.
  - Na Slovensku prijatie zákona č. 656/2004 Z. z. o energetike a zákona č. 658/2004 Z. z. o regulácii, ktoré úplne aproximovali vyššie citované smernice.

Bez toho, aby sa vyhodnotil II. balíček, Európska komisia v r. 2005 uskutočnila hĺbkový prieskum sektora energetiky a dospela k záveru, že existuje päť hlavných nedostatkov, ktoré spôsobujú nefunkčnosť trhu s elektrinou a plynom:

-
- **nedostatočný unbundling vertikálne integrovaných podnikov a nedostatočná nezávislosť prevádzkovateľa prenosovej a prepravnej siete,**
  - **rozdielne právomoci národných regulátorov EÚ,**
  - **nedostatok transparentnosti,**
  - **nedostatok spolupráce medzi ,
prevádzkovateľmi prenosových a prepravných
sietí,**
  - **vysoká koncentrácia na trhu.**

Po ukončení prieskumu boli prijaté závery a EK zverejnila návrh III. Balíčka v r. 2007 s niekoľkými novinkami – napr.:

- **rozšírenie práv spotrebiteľov,**
- **členské štáty musia presne definovať zraniteľných zákazníkov,**
- **zriadenie ombudsmanov pre energetiku,**
- **povinné zverejňovanie prehľadu práv spotrebiteľov,**

-
- **zriadenie Agentúry (ACER) pre spoluprácu národných regulačných úradov,**
  - **zriadenie ENTSO pre prevádzkovateľov prenosových a prepravných sietí (TSO),**
  - **posilnenie právomocí regulátorov.**

Tretia reforma energetiky je hlavne prehíbenie unbundligu – tri modely:

- **OU – vlastnicke oddelenie**
- **ITO – zriadený nezávislý operátor prepravy**
- **ISO – zriadenie nezávislého systémového operátora**

Dňa 1. septembra 2012 nadobudli účinnosť zákony:

- zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach.

-
- Ambíciou návrhov zákonov je v zmysle programového vyhlásenia vlády vytvárať podmienky pre zabezpečenie stabilného, predvídateľného a transparentného podnikateľského prostredia v energetike a regulačného rámca, s cieľom udržať konkurencieschopnosť priemyslu, zachovanie výroby a zamestnanosti.

-
- Pri príprave zákonov boli najvyššou prioritou riešenia v prospech hospodárskych záujmov SR, koncového odberateľa energie a predovšetkým ochrany zraniteľných odberateľov a boja proti energetickej chudobe.

Zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov – ciele:

- transpozícia tzv. 3. energetického balíčka,
- podpora liberalizácie a konkurencie na trhu s elektrinou a s plynom,
- zvyšovanie transparentnosti vzťahov na trhu s elektrinou a plynom,
- skvalitňovanie energetických služieb a dodávaných tovarov,
- zlepšenie práv, ochrany a informovanosti odberateľov.

Zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov:

- stanovuje nový režim možností ako oddeliť výrobné a dodávateľské činnosti od prevádzky prenosovej sústavy alebo prevádzky prepravnej siete, tzv. unbundling,
- zvyšuje transparentnosť vzťahov medzi účastníkmi trhu s elektrinou a trhu s plynom,

-
- výrazne posilňuje práva odberateľa elektriny a odberateľa plynu s dôrazom na ochranu zraniteľných odberateľov, pričom zákon túto kategóriu rozširuje,
  - zaručuje, okrem všetkých odberateľov elektriny a plynu v domácnosti, aj malým podnikom, právo využívať univerzálnu službu, t. j. právo na dodávku elektriny v určitej kvalite, za primerané, transparentné, porovnateľné a nediskriminačné ceny,

-
- zvyšuje ochranu odberateľov proti praktikám nečestných dodávateľov elektriny a plynu, ktorí budú mať za povinnosť vypracované obchodné podmienky vrátane spôsobu predaja a reklamačného poriadku mať schválené regulačným úradom; tieto podmienky musia byť formulované jasne a zrozumiteľne a nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré neprimeraným spôsobom sťažujú alebo znemožňujú výkon práv odberateľa elektriny; následne za porušenie a zistené nedostatky môže regulačný úrad uložiť opatrenia, ktorých nevykonanie môže viesť až k zrušeniu povolenia na podnikanie,

-
- chráni odberateľov poskytnutím lehoty **štrnástich pracovných dní na rozmyslenie** a poradenie sa, či nie je podpisovaná zmluva pre nich nevýhodná; o tomto práve budú dodávatelia povinní informovať odberateľa formou samostatného písomného poučenia najneskôr pri uzavretí zmluvy,

-
- upravuje právo bezplatne odstúpiť od zmluvy pri neodôvodnenom náraste ceny za dodávku elektriny alebo plynu alebo nedohodnutej zmene iných podmienok, a to až **do troch mesiacov** od takejto neoprávnenej a zmluvne neošetrenej zmeny, ak dodávateľ túto zmenu neoznámi odberateľovi,

-
- okrem väčšej ochrany odberateľov elektriny a plynu v domácnosti sa zvyšuje aj miera ich informovanosti,
  - právo odberateľov na zrozumiteľné údaje o svojej spotrebe a cene elektriny a plynu a na informácie o spotrebiteľských právach,
  - určuje urýchlenie a podrobnejšiu úpravu procesu zmeny dodávateľa

-
- ❑ podmienkou na zmenu dodávateľa elektriny je ukončiť zmluvu so starým dodávateľom a uzatvoriť zmluvu s novým dodávateľom s platnosťou ku dňu zmeny,
  - ❑ napísať žiadosť o zmenu dodávateľa adresovanú prevádzkovateľovi sústavy alebo siete,
  - ❑ písomne alebo elektronicky odoslať žiadosť (prevádzkovateľovi siete alebo sústavy) **najneskôr 21 dní pred uplynutím výpovednej lehoty** alebo pred skončením platnosti pôvodnej zmluvy o dodávke,

-
- ❑ žiadosť možno podať aj prostredníctvom nového dodávateľa,
  - ❑ zmena registrácie odberného miesta na nového dodávateľa elektriny a plynu v lehote **troch týždňov**,
  - ❑ právo spotrebiteľa dostať konečné vyúčtovanie **do štyroch týždňov** po zmene dodávateľa,

-
- ustanovuje právo odberateľa na mimosúdne riešenie sporov regulačným úradom,
  - ponecháva schvaľovanie aukcií výrobcov a dodávateľov elektriny na predaj elektriny zo strany ÚRSO,
  - umožňuje výrobu elektriny v malom zdroji výrobcom, ak si neuplatňuje podporu doplatkom a ktorý je zároveň odberateľom elektriny v domácnosti a jeho ročná výroba elektriny nepresiahne 1,5-násobok 12-mesačnej skutočnej spotreby,

-
- stanovuje povinnosti prevádzkovateľa distribučnej sústavy:
    - pripojiť energetické zariadenie do sústavy do 5 pracovných dní, ak sú splnené technické a obchodné podmienky pripojenia,
    - vykonať každoročne k 31.12. kalendárneho roka fyzický odpočet spotreby elektriny odberateľov bez meradla s diaľkovým odpočtom (domácnosti),

-
- upravuje neoprávnený odber elektriny a plynu – zobjektivizovanie výpočtu škody spôsobenej neoprávneným odberom elektriny alebo plynu,
  - novoupravuje ustanovenia týkajúce sa správnych deliktov v súvislosti s transpozíciou predmetných európskych smerníc do slovenského práva.

Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach – ciele:

- najmä transpozícia smerníc EÚ,
- zosúladenie jednotlivých ustanovení s nariadeniami EÚ,
- implementuje Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1227/2011 z 25.októbra 2011 o integrite a transparentnosti veľkoobchodného trhu s energiou,
- zvýšenie nezávislosti a právomocí ÚRSO,

- podpora regionálnej spolupráce,
- vytvorenie podmienok, aby ÚRSO mal dostatočné nástroje na preverenie nákladovej štruktúry regulovaných subjektov za účelom nastavenia spravodlivej regulácie a zníženia sieťových poplatkov.

Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach:

- definícia dodávky elektriny pre odberateľov elektriny v domácnosti, ktorou sa rozumie okrem dodávky elektriny do odberných miest odberateľov elektriny v domácnosti aj dodávka do spoločných častí a zariadení bytového domu, s výnimkou odberných zariadení prevádzkovaných na podnikateľské účely,
- stanovuje cenovú reguláciu dodávok elektriny a plynu pre zraniteľných odberateľov (domácnosti a malé podniky),

-
- zabezpečuje sa vyššia nezávislosť regulačného úradu a jeho právomoci v oblasti určovania regulovaných cien, ako aj kontrolnej činnosti v regulovaných subjektoch, Ministerstvo hospodárstva SR v cenových konaniach začatých od 1. septembra 2012 nie je účastníkom cenového konania,
  - zaoberá sa problematikou energetickej chudoby, pričom splnomocňuje ÚRSO v spolupráci s MH SR, MF SR a MPSVaR SR vypracovať koncepciu na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby,

-
- okrem kompetencií úradu vyplývajúcich z príslušných smerníc podstatne rozširuje právomoci regulačného úradu v oblasti dohľadu nad regulovanými subjektmi. Navrhovaným kompetenciami a právomocami úradu sa má zamedziť prípadným netransparentným finančným transakciám, ktoré bránia rozvoju konkurencie na trhu a diskriminujú iných účastníkov trhu s elektrinou a plynom,
  - úrad má možnosť požadovať informácie o všetkých úkonoch obchodnej verejnej súťaže, ktorú organizuje regulovaný subjekt.

Ďakujem za pozornosť.

**RNDr. Milan Dubnička, CSc.,
riaditeľ odboru palív a energetiky
Ministerstvo hospodárstva SR**